

KOVÁCS NÓRA¹

Séta a kínai negyedben

Idestova harminc éve, hogy nagyobb számban vannak jelen kínai bevándorlók Magyarországon. Mi, helybeliek a mai napig kevesebbet tudunk az itt élő kínaiakról, semmint lehetne. Elsősorban városi legendák keringenek róluk, és szép számmal övezik őket negatív előítéletek is. De vajon milyen lenyomatot hagyott Budapest kulturális arculatán, hogy a világ számos nagyvárosához hasonlóan egy jelentősebb kínai diaszpóranépeség állomáshelyévé, kereskedelmének egyik európai hídfőállásává vált? És milyen lehetőségekkel gazdagítja a kínaiak jelenléte a multikulturális kínálatot Budapesten?

E jelenlét kezdeteit firtatva érdemes felidézni, hogy az 1989-es év sok változást hozott Magyarországon. Például azt is, hogy a nyitás jegyében néhány éven át vízum nélkül léphettek be az országba Kína állampolgárai. Ekkor érkeztek ide a vállalkozókedvű, köztük már kisvállalkozói tapasztalatokkal rendelkező kínaiak első hullámai. Azóta is ők alkotják a legnépesebb látható bevándorló csoportot Magyarországon, elsősorban Budapesten. A 2011-es népszámlálás kevesebb, mint tizenkétezer kínai személyt rögzített, ami jelentősen alulmúlta az 1990-es évek végén becsült negyvenezer főt. Bár a legutóbbi bennfentes becslések csak párezer fővel haladták meg e népszámlálás eredményét, amikor 2017 tavaszán egy filmfesztiválra Magyarországra látogatott Jackie Chan – a budapesti kínaiaktól származó információk alapján –, harmincezer helyi kínainak küldte üdvözlését. A legutóbbi években Magyarországra érkezett néhány milliárdos vagyonú kínai bevándorló is; a letelepedési kötvények több, mint hetven százalékát ők vásárolták meg.

¹ A szerző antropológus, az MTA TK Kisebbségkutató Intézet tudományos munkatársa. E-mail: kovacs.nora@tk.mta.hu.

A közelmúltban egyre több alternatív városnéző séta jelent meg a szabadidős programok piacán, amelyek nem az idegenvezetés nálunk megszokott hagyományaira épülnek, és Budapest múltjának jelenének kevésbé ismert, izgalmas részleteibe nyújtanak bepillantást. Akadnak ezek közt étel- vagy italkóstolóval kombinált, úgynevezett gasztroséták is. Az „Egy falat Kína. Séta a budapesti Kínában” egy ez utóbbiak közül. A séta négy éve indul már rendszeresen szombat délelőttöként a Golgota térről az egykori Ganz-MÁVAG gyártelepre a főváros nyolcadik kerületében, alkalmanként húsz-harminc résztvevővel. Izgalmas élmény egy átlagos szombaton, közel harmincfős, ismeretlenekből álló csoport tagjaként turistává válni a saját városunkban, az otthonunktól nem is feltétlenül túl távol, egy előre befizetett városnézés résztvevőjeként. Idegenvezetőnk egy mongol-magyar szakos bölcseész, aki éveket élt Kínában, és Ázsiából hazatérve a Hosszúlépés Városi Séta Kft-vel közösen dolgozta ki ezt a programot.

Nem kellett nagy távot megtennünk, a két és fél óra alatt két-három kilométert sétáltunk az Orczy út –Vajda Péter út – Könyves Kálmán körút – Kőbányai út által határolt, Eurosquare Bevásárló Negyed névre keresztelt területen. Először röviden megálltunk az egykori Ganz-MÁVAG gyártelep tözsomszédságában a dolgozók számára épült Golgotai téri lakótelep területén, aztán a hátralévő idő alatt ki sem mozdultunk a Ganz-MÁVAG gyártelepről. Meghallgattuk az itt élő kínaiakról szóló általános bevezetőt, majd jellegzetes kínai fogásokat ízeleltünk meg egy étteremben, aztán átsétáltunk egy ázsiai élelmiszerüzletbe. Városnéző programunk egy két helyséből álló húsostáska manufaktúrában ért véget, ahol ugyancsak kaptunk kóstolót.

Sétavezetőnk várostörténetet ötvözött bevándorlástörténettel, miközben a kínaiak és a magyarok kapcsolódási pontjairól mesélt nekünk. Az első tematikus blokk apropója Loósz József Petőfi-szobra volt a korábban *Kolónia* néven ismert Ganz-MÁVAG lakótelep belső udvarán a Golgota téren. Megtudtuk, hogy a 19. század folyamán külföldön, például Japánban tanuló kínai diákok egyebek közt német fordításban ismerkedtek meg Petőfi verseivel, amelyek olyan népszerűvé váltak, hogy ma is részét képezik az iskolai tananyagának Kínában, és azt is, hogy Petőfi összes műve a magyar mellett egyedül kínai nyelven olvasható. Történetek szólnak arról, hogy a *Szeptember végén* és a *Szabadság, szerelem!* kínaiul

néhány piaci árus memoriter-repertoriájában is felbukkant Budapesten.

A lakótelep közepén elhelyezkedő Petőfi-szobor mellől tekintetünkkel az egész izgalmas teret átfoghattuk. Miközben megjelent lelki szemeink előtt, milyen elképesztő minőségű közösségi élet zajlott ezen a helyen a múlt század első felében, kiderült az is, honnan lehetett számunkra ismerős a város eme kis szeglete. A Kolónia területén színház, mozi, többmencés közfürdő, orvosi rendelő, óvoda, bölcsőde, hentesüzlet és kaszinó szolgálta egykor a vasutas dolgozók életének kényelmét és szórakozását. És ezen a helyen forgatták a *Csinibaba* című filmet, valamint a Kolónia közösségi tereiből alakították ki az egykori Vörösmarty Művelődési Házat. Ez utóbbi alagsori helységeiben működött a kilencvenes évek elejének emblematikus alternatív szórakozóhelye, a *Fekete Lyuk*.

A Ganz-MÁVAG gyártelepének 1989-es bezárása után sokan elköltöztek a Kolóniából, megváltozott az otlakók összetétele. Az épületegyüttes külső, gyártelep felőli homlokzatán kínai és vietnami nyelvű molinó hirdette éveken át, hogy az épületben lakások kiadók és eladók. Nemszak a Kolónia apró garzonlakásaiba költöztek kínaiak; a gyártelep épületeit is ázsiai, főként kínai kereskedők vették használatba. Mint idegenvezetőnktől megtudtuk, a 2000-es évek közepén az egész egykori telepet felvásárolta egy háromszáz fős, meghatározóan kínai üzletemberekből álló konzorcium.

Kína közelmúltbeli történelmének vázlatos áttekintése mellett érdekes volt megtudnunk, hogy az 1980-as években Kína délkeleti tartományaiban, egyes térségekben a rendszer engedélyezett bizonyos mértékű vállalkozói tevékenységet. Néhány ily módon vagyonnossá vált vállalkozó, valamint az 1989-es Tienanmen téri forradalom megtorlásai elől menekülők közül is néhányan Magyarország felé vették az irányt a már említett vízummentességnek köszönhetően. A közép- és kelet-európai szocialista országok gazdasági együttműködésének megszűnése áruhiányhoz vezetett Magyarországon, és ezt az űrt töltötték be azok a kínai árucikkek, amelyek tömegtermelése ugyanebben az időszakban vált jelentőssé. Több kínai vállalkozó nagyon sikeres lett, egy részük a kilencvenes évek végén visszatért Kínába. Nem minden kínainak alakult sikeresen a vállalkozói karrierje Magyarországon;

sétavezetőnk szerint ez magyarázza, hogy néhányan úgy maradtak itt, hogy nem is tartják a kapcsolatot Kínában maradt rokonaikkal.

Az utóbbi tíz év során az átnevezett Ganz-MÁVAG telep nemcsak nagykereskedések üzleteinek és raktárainak adott helyet, hanem egy sereg olyan szolgáltatás és tevékenység is megjelent itt, amely a kínaiakat szolgálja ki. Fiókot nyitott itt az OTP kínai nyelven is beszélő munkatársakkal; kínai orvosi rendelő, ügyvédi iroda, könyvelő, masszázs- és szépségszalon, utazási iroda, vallási közösség működik ezen a helyszínen. Kezdetben éttermentilalom volt érvényben, az élet azonban felülírta ezt, és jelenleg több vendéglátóegység is kínál meleg ételt a területen.

A Kínát jól ismerő vezetőnk szakterülete a gasztronómia, és az étteremben izgalmas ismeretek birtokába jutunk az étkekről, azok hagyományos elkészítési módjairól és sorrendjéről, valamint az étkezést övező kínai szokásokról is. Kínában nagyon fontos az étkezés, és szinte mindenki jár az anyagi helyzetéhez illő éttermekbe, amelyek nemcsak az üzleti, hanem a családi élet szinterei is egyben. A több kínai vendéglőből ismert kerek asztalok 150-200 éve jöttek divatba, és leegyszerűsítették a nagyon hierarchizált társadalmi viszonyokat leképező, szabályozott asztali ülésrendet. A kerek asztaloknak köszönhetően mindenki egyenlőként ülhet le az asztalhoz, ahol mindenki vesz a közösen rendelt ételekből. Szokás a szükségesnél többet rendelni, és Kínában illő, hogy érintetlen fogások is maradjanak az étkezés végén. Gasztronómiai szakértőnk szerint elképzelhetetlen, hogy Kínában az együtt étkezők összedobják a számlát, ellenkezőleg, azért vívnak háborút, hogy ki fizethesse ki azt, hogy így emelje saját presztízsét. Az éttermi beszélgetés során felvetődött a klasszikus városi legenda is a kínai sírok hiányáról Budapesten. Sétavezetőnk cáfolta e legenda valóságtartalmát. Úgy tudja, található kínai sírok a Fiumei úti temetőben és Rákoskeresztúron is. Emellett az idős kínaiak haláluk előtt igyekeznek visszatérni a szülőföldjükre.

Mit tapasztalunk, tanulunk meg a budapesti kínai világból a séta során és mit nem? És vajon mit közvetít a séta az itteni kínaiakkal kapcsolatban a programon résztvevők felé?

Egyfelől a bemutatott kínai terek, az egykori munkástelep és a Ganz-MÁVAG körbekerített területe fizikailag is elkülönülnek, és külön világot alkotnak szimbolikusan és nyelviileg is. Láthatjuk térben megjelenítve azt, ahogyan a rendszerváltás gazdasági

következményei nyomán keletkezett úrt, a bezárt gyártelep csarnokait, és részben az egykori dolgozók lakhelyeül szolgáló munkástelep garzonjait miként veszik birtokba az ideérkező kínai vállalkozók. Láthatunk ázsiai arcokat a telep üzleteiben. Megtapaszthatjuk egy kozmetikai szalonból csekély változtatásokkal kialakított húsostáska-kisüzem hangulatát és ízeit. A hirdetésekben, falragaszokon nem mindenütt szerepel az üzenet magyar nyelven; a kínai írásjelek sokasága a budapesti városi térben nem bennünket szólít meg. A húsostáska-manufaktúra kínai dolgozóival ugyanakkor arcjáték és kézjelek segítségével egyeztetjük, hány csomagot szeretnénk vásárolni. Bár úgy látszik, hogy mi is vásárolhatunk, nem a magyar közönség termékük célcsoportja. Lenyűgözve és kicsit tanácstalanul állhatunk egy ázsiai élelmiszerbolt gazdag és magyar feliratokkal csak részben ellátott egzotikus kínálata előtt, és kóstolhatunk bevallottan nem a magyar étkezési ízlésnek tett engedményekkel elkészített kínai ételeket egy bennfentesek által ismert étteremben.

Személyes, intenzív kapcsolatba azonban csupán az ételekkel kerülünk, nem a piac ázsiai szereplőivel. A sétának nem része, hogy a helybéli kínaiakkal, akár egy már magyarul is tudó második generációs fiatallal találkozhatunk, ismerkedhessünk. Még ha ez célja is lenne a séta szervezőinek, jelek utalnak arra, hogy bár ott lehetünk, nézelődhetünk, senki nem látszik nyitottnak arra, hogy közvetlen kapcsolatba lépjen velünk. Az üzleteik közt mozgó kereskedők láthatóan igyekeztek kikerülni csoportunk látóteréből. A húsosbatyu-manufaktúra öt-hat dolgozója nem emeli fel a tekintetét, amint bezsúfolódunk hozzájuk, de a frissen kifőtt gőzölgő gombócokat egyikük pár pillanattal később az asztalra helyezi.

Nem a véletlen műve volt, hogy azt éreztük, nincs könnyű dolgunk, amikor beszélgetni, kérdezni szerettünk volna. A Magyarországon élő kínaiakra irányuló társadalomtudományi kutatások ismétlődő tapasztalata, hogy nagyon nehéz adatot gyűjteni a helyi diaszpórában, különösen az első generáció tagjainak körében, és ez csak részben vezethető vissza kommunikációs, nyelvi okokra.²

² Vö. Várhalmi Zoltán: *A Távol-Keletről Magyarországra érkező állampolgárok munkavégzésének fő jellegzetességei, típusai.* (Kutatási zárótanulmány) MKIK Gazdasági és Vállalkozáselemző Intézet, 2009. és Kovács Nóra: *A hagyományos és a virtuális terepmunka módszertani kihívásai a migráns integráció vizsgálatában: a kínai–magyar párkapcsolatok példája.* *Ethnolore*, 2017.

Ennek a kutatómódszertani problémának szociokulturális összetevői is vannak, és nemcsak a kínaiakat jobban ismerő magyarok, hanem maguk a kínai interjúalanyok is megfogalmazták, hogy nem szívesen beszélnek sem a magánéletük különféle aspektusairól, sem üzleti ügyeikről.

Az „Egy falat Kína” városnéző gasztronómiai séta így is élvezetes megmerítkezés a budapesti kínai világban, és hatása messze túlmutat az elmúlt négy év pár száz látogatóján. Egy kis internetes keresgélés eredménye tizennégy olyan, online elérhető újságcikk, riport, illetve terjedelmesebb blogbejegyzés, amelyeket a sétán való részvétel inspirált.³ Ezek 2013 és 2017 között egyenletes időközönként követik egymást olyan virtuális helyszíneken, mint például az index.hu, a n1cafe.hu, a welovebudapest.com vagy a mno.hu oldalai. Ezek az írások több vonatkozásban is hasonlítanak egymásra. Hosszabban vagy rövidebben, de bemutatják a sétát mint a városi kulturális kínálat új, felfedeznivaló darabját. Következtesen nem reagálnak vagy utalnak egymás létezésére, még az azonos internetes portálon megjelent szövegek sem. A szerzők többsége a sétát alapvetően saját gasztronómiai érdeklődése és a kínai konyha egzotikus ízei felől közelíti meg.

A kínai kultúra kulináris vetületei sokakban ébresztettek érdeklődést az itteni kínaiak és az általuk előállított ízek irányában. Igaz, hogy ezen túllépni nyelvtudás és bizalmas kínai kapcsolatok hiányában nem könnyű, ugyanakkor a kihívások ellenére számos olyan empirikus kutatás valósult meg, amely a Magyarországon élő kínaiaktól testközelből származó, kvalitatív adatokon alapult. Ezek sorát Nyíri Pál antropológus nyitotta meg a közvetítő kisebbség pozícióját elfoglaló kínai vállalkozókra irányuló úttörő kutatásaival az 1990-es évek közepén. Hozzá is kapcsolódik egy olyan projekt, amely egyebek között kínai migráns gyerekek magyarországi iskolai helyzetét, integrációját vizsgálta, betekintést kínálva a kínai családok iskoláztatási stratégiáiba is.⁴ Kínai migráns nők élettörténeti perspektíváinak gender-szemponturnak elemzését olvashatjuk egy

³ Ezek adatait, lelőhelyét lásd az írás végén a Függelékben.

⁴ Nyíri Pál: Kínaiak és afgánok Magyarországon:két migráns csoport érvényesülési stratégiái. In: Feischmidt Margit – Nyíri Pál (szerk.) *Nem kívánt gyerekek? Külföldi Gyerekek magyar iskolákban*. Budapest: MTA Nemzeti-Etnikai Kisebbségkutató Intézet – Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont, 2006. 39–74.

átfogóbb kutatás részeként.⁵ Várhalmi Zoltán egy szélesebb körű felmérés adatait felhasználva elemezte a kínai vállalkozók munkavégzésének valamint üzleti modelljének a 2000-es években bekövetkezett változásait.⁶ Egy közelmúltban készült nagyobb lélegzetű antropológiai tanulmány a kínai bevándorlók második, úgynevezett „banán” generációjának identitáskonstrukcióit mutatja be és elemzi.⁷ Az ide érkezett kínaiak és a befogadó társadalom tagjai közt létrejövő bensőséges kapcsolatokat, ezen belül a kínai-magyar vegyes házasságokat, a felek eltérő szociokulturális háttereinek a kapcsolat alakulásában betöltött szerepét egy másik antropológiai kutatás igyekezett feltárni.⁸ A globális kínai migrációt világszintű összefüggésrendszerben értelmezi Nyíri Pál a 2000 folyóiratban közreadott írásában.⁹ Bár korántsem adnak választ minden kérdésre, ezek a cikkek hasznos kiindulópontot jelenthetnek bizonyos, a kínaiakkal kapcsolatos jelenségek megértéséhez, és lehetőséget adnak arra, hogy a velük kapcsolatos felszínes sztereotípiák mögé tekintsünk.

Sajnálhatjuk-e, hogy Budapesten nem jött létre a világ nagyvárosaiból ismert klasszikus kínai negyed, *Chinatown*? Szabó Linda 2009-ben arculati és anyagi szempontból egyaránt elszalasztott lehetőségként értékeli, hogy nem jött létre egy ilyen a város nem kínai lakóit is megszólító kínai negyed a főváros nyolcadik és tizedik kerületében.¹⁰ Ugyanakkor az egykori Ganz-

⁵ Kovács Éva – Melegh Attila (szerk.): *„Azt hittem célt tévesztettem” A bevándorló nők élettörténeti perspektívái, integrációja és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök nyolc európai országban.* Budapest: KSH Népeségstudományi Kutatóintézet, 2010.

⁶ Várhalmi Zoltán: *A Távol-Keletről Magyarországra érkező állampolgárok munkavégzésének fő jellegzetességei, típusai.* (Kutatási zárótanulmány) MKIK Gazdasági és Vállalkozáselemző Intézet, 2009.

⁷ Beck Fanni: *De ha a tükörbe nézek, az arcom kínai.* Másodgenerációs kínai fiatalok hibrid identitáskonstrukciói. Budapest: MAKAT Antroport: 2015.

⁸ Kovács Nóra: *Cultures Unfolding: Experiences of Chinese-Hungarian Mixed Couples in Hungary.* *Current Issues in Personality Psychology*, 2015. Vol. 3 (4), 254–264.

⁹ Nyíri Pál: *Migráció és a kínai globalizáció.* 2000, 2015/4. Forrás: <http://ketezer.hu/2015/08/migracio-es-a-kinai-globalizacio/> Letöltve: 2017. november 27.

¹⁰ Szabó Melinda: *„Why Would We Need a Chinatown?” The Case of Chinese Entrepreneurs in the Rust Belts of the 8th and 10th Districts of Budapest.*

MÁVAG telepen, az új Eurosquare Bevásárló Negyedben tett látogatás benyomásai kétségeket ébresztettek, hogy ez a lehetőség valóban elszalasztott-e. A Négy Tigris Piac felszámolása után a kereskedelmi tevékenység súlypontjai átkerültek ide, a területet tulajdonló konzorcium az étteremtilalmat feloldotta, és a közelmúltban a magyar közönséggel egyértelműen számoló kínai sztárvendéglős, Wang Mester is itt nyitotta meg legújabb éttermét. Ezek a fejlemények magukban rejtik a kínai negyed kialakulásának lehetőségét.

Felhasznált irodalom

Beck Fanni: De ha a tükörbe nézek, az arcom kínai. Másodgenerációs kínai fiatalok hibrid identitáskonstrukciói. Budapest: MAKAT Antroport: 2015.

Kovács Éva – Melegh Attila (szerk.): „Azt hittem célt tévesztettem” *A bevándorló nők élettörténeti perspektívái, integrációja és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök nyolc európai országban.* Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 2010.

Kovács Nóra: Cultures Unfolding: Experiences of Chinese-Hungarian Mixed Couples in Hungary. *Current Issues in Personality Psychology*, 2015. Vol. 3 (4), 254–264.

Kovács Nóra: A hagyományos és a virtuális terepmunka módszertani kihívásai a migráns integráció vizsgálatában: a kínai–magyar párkapcsolatok példája. *Ethnolore*, 2017.

Nyíri Pál: Kínaiak és afgánok Magyarországon:két migráns csoport érvényesülési stratégiái. In: Feischmidt Margit – Nyíri Pál (szerk.) *Nem kívánt gyerekek? Külföldi Gyerekek magyar iskolákban.* Budapest: MTA Nemzeti-Etnikai Kisebbségkutató Intézet – Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont, 2006. 39-74.

Master's Thesis. Budapest: Department of Sociology and Social Anthropology, Central European University, 2009.

Szabó Linda: Elszalasztott előny a városok pozíciós versenyében? Egy „kínai negyed” lehetőségei Budapesten. *Café Babel*, 2010. (60) 81-91.

Nyíri Pál: Kínai migránsok Magyarországon: Mai tudásunk és aktuális kérdések IN: Hárs, Á. – Tóth, J. szerk. *Változó migráció – változó környezet* Budapest: MTA ENKI, 2010. 147-171.

Nyíri Pál: Migráció és a kínai globalizáció. 2000, 2015/4. Forrás: <http://ketezer.hu/2015/08/migracio-es-a-kinai-globalizacio/> Letöltve: 2017. november 27.

Szabó Melinda: „Why Would We Need a Chinatown?” The Case of Chinese Entrepreneurs in the Rust Belts of the 8th and 10th Districts of Budapest. Master’s Thesis. Budapest: Department of Sociology and Social Anthropology, Central European University, 2009.

Szabó Linda: Elszalasztott előny a városok pozíciós versenyében? Egy „kínai negyed” lehetőségei Budapesten. *Café Babel*, 2010. Vol. 60: 81-91

Várhalmi Zoltán: *A Távol-Keletről Magyarországra érkező állampolgárok munkavégzésének fő jellegzetességei, típusai.* (Kutatási zárótanulmány) MKIK Gazdasági és Vállalkozáselemző Intézet, 2009.

FÜGGELÉK

Az „Egy falat Kína” sétát feldolgozó, ismertető cikkek, blogbejegyzések:

Gönczöl Dániel: Egy falat Kína. 2013. Forrás: <http://dev.globoport.hu/index.php/985-programok/42352-egy-falat-kina> Letöltve: 2017. november 27.

Szűcs Ádám: Egy különös kínai falu Budapesten - Józsefvárosi piac és Euro Square. 2013. Forrás: http://varosban.blog.hu/2013/12/05/egy_kulonos_kinai_falu_budapest_n_jozsefvaros_i_piac_es_euro_square Letöltve: 2017. november 27.

Fehér Dalma: A második selyemút: vízum nélkül kóstoltuk meg Kínát. 2014. Forrás: <http://www.nlcafe.hu/utazas/20140513/a-masodik-selyemut-vizum-nelkul-kostoltuk-meg-kinat/> Letöltve: 2017. november 27.

Hol van a legjobb kínai? – egy falat Peking a Józsefvárosban. 2014. Forrás: <https://welovebudapest.com/2014/02/28/hol-van-a-legjobb-kina-egy-falat-pek-ning-a-jozsefvarosban/> Letöltve: 2017. november 27.

Egy falat Kína - városséta és gasztrogyaloglás a hosszulepes.hu-val. 2014. <http://kicsicsipos.tumblr.com/post/88257885558/egy-falat-kina-v-arosseta-es-gasztrogyaloglas-a-hosszulepes-hu-val> Letöltve: 2017. november 27.

Fodor Réka: Szecsuáni Ma Po Tofu - egy falat Kína. 2014. Forrás: <http://milesandmeals.cafeblog.hu/2014/01/31/a-jozsefvaros-iac-varazsa-es-ize/> Letöltve: 2017. november 27.

Szücs Gyula: Saját templom, bankja és újságja is van az itt élő kínaiaknak. 2015. Forrás: http://index.hu/kultur/életmod/2015/10/09/kina_kinai_negyed_kinaiak_magarorszagon_kicsi_orzag_kicsi_kina_hosszulepes_spektrum/ Letöltve: 2017. november 27.

Halmos Máté: Hol piacoznak a kínaiak, mióta a Négy Tigris bezárt? 2015. Forrás: http://index.hu/urbanista/2015/07/19/egy_falat_kina_varosi_seta_hosszulepes_gasztromia/ Letöltve: 2017. november 27.

Pákozdi Nóra: Kicsi ország, kicsi Kína – egy budapesti szubkultúra titkai. 2015. Forrás: <https://welovebudapest.com/2015/10/05/kicsi-orzag-kicsi-kina-egy-budapesti-szubkultura-titkai/> Letöltve: 2017. november 27.

Veres Dóra: Ezek a helyeken egyél, ha jót akarsz! – Autentikus kínai konyhák. 2016. <https://wmn.hu/kult/43779-ezek-a-helyeken-egyel-ha-jot-akarsz-autentikus-kinai-konyhak-budapesten>

Horváth Attila: Hatalmasra duzzadt az új józsefvárosi piac. 2016. Forrás: <https://mno.hu/gazdasag/hatalmasra-duzzadt-az-uj-jozsefvaros-iac-1324211> Letöltve: 2017. november 27.

Szecsuáni Ma Po Tofu - egy falat Kína. 2017. Forrás:
<http://www.gasztriblogok.hu/szecsu%C3%A1ni-ma-po-tofu-egy-falat-k%C3%ADna-gasztro-1044747.html> (gasztro aspektus – egy recept) Letöltve: 2017. november 27.

Pór Attila: Feltáruznak a budapesti kínai negyed titkai. 2017,
<https://noklapja.nlcafe.hu/noklapja/2017/01/28/feltarulnak-a-budapesti-kina-negyed-titkai/> Letöltve: 2017. november 27.

Egy falat Kína Budapesten. Forrás:
<https://romkocsmak.hu/index.php?id=blog&cikk=50> Letöltve:
2017. november 27.